

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кафедра економіки

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан економічного факультету
Анатолій ДІБРОВА
“30” травня 2023 р.

“СХВАЛЕНО”
на засіданні кафедри економіки
Протокол № 15 від 29.05.2023 р.
Завідувач кафедри
В. Байда Вікторія БАЙДАЛА

“РОЗГЛЯНУТО”
Гарант ОП «Економіка підприємства»
Тетяна ГУЦУЛ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Оцінка ризиків в агробізнесі

спеціальність 051 «Економіка»
освітня програма «Економіка підприємства»
Факультет економічний
Розробники: д.е.н., доцент Мірзосєва Т.В.

Київ – 2023 р.

1. Опис навчальної дисципліни «Оцінка ризиків в агробізнесі»

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Освітній ступінь	<i>Магістр</i>	
Спеціальність	<i>051 Економіка</i>	
Освітня програма	<i>Економіка підприємства</i>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	вибіркова	
Загальна кількість годин	150	
Кількість кредитів ECTS	5	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	+	
Форма контролю	<i>Іспит</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	1	
Семестр	1	
Лекційні заняття	15 год.	
Практичні, семінарські заняття	30 год.	
Курсова робота	20 год.	
Лабораторні заняття	-	
Самостійна робота	85 год.	
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	3 год.	

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Мета: формування знань щодо методів комплексної оцінки ризиків і особливостей їхнього впливу на процес сільськогосподарського виробництва.

Завдання: дослідження основних ризиків, які проявляються в сільському господарстві; засвоєння теоретико-прикладних засад виявлення, систематизації та оцінювання ризиків господарської діяльності в агробізнесі з метою уникнення та мінімізації.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК): здатність визначати та розв'язувати складні економічні задачі та проблеми, приймати відповідні аналітичні та управлінські рішення у сфері економіки або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначених умов та вимог.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність)

ЗК2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК5. Здатність працювати в команді.

ЗК6. Здатність розробляти та управляти проектами.

фахові (спеціальні) компетентності (СК):

СК1. Здатність застосовувати науковий, аналітичний, методичний інструментарій для обґрунтування стратегії розвитку економічних суб'єктів та пов'язаних з цим управлінських рішень.

СК3. Здатність збирати, аналізувати та обробляти статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, які необхідні для розв'язання комплексних економічних проблем, робити на їх основі обґрунтовані висновки.

ФК4. Здатність використовувати сучасні інформаційні технології, методи та прийоми дослідження економічних та соціальних процесів, адекватні встановленим потребам дослідження.

ФК6. Здатність формулювати професійні задачі в сфері економіки та розв'язувати їх, обираючи належні напрями і відповідні методи для їх розв'язання, беручи до уваги наявні ресурси.

ФК7. Здатність обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання.

ФК8. Здатність оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

СК10. Здатність до розробки сценаріїв і стратегій розвитку соціально-економічних систем.

СК11. Здатність планувати і розробляти проекти у сфері аграрної економіки, здійснювати її інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 1. Формулювати, аналізувати та синтезувати рішення науково-практичних проблем.

ПРН 8. Збирати, обробляти та аналізувати статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, необхідні для вирішення комплексних економічних завдань.

ПРН 9. Приймати ефективні рішення за невизначених умов і вимог, що потребують застосування нових підходів, методів та інструментарію соціально-економічних досліджень.

ПРН 12. Обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання, враховуючи цілі, ресурси, обмеження та ризики.

ПРН 13. Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

ПРН 14. Розробляти сценарії і стратегії розвитку соціально-економічних систем.

3. Програма та структура навчальної дисципліни для:

- повного терміну денної форми навчання.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади ризикології в агробізнесі

Тема 1. Сутність ризиків в агробізнесі

Фактори, що спричиняють виникнення ризиків в агросфері. Виробничо-комерційні, інвестиційні, фінансові фактори, що спричиняють внутрішні ризики в діяльності аграрного підприємства. Фактори прямої та непрямой дії, що спричиняють виникнення ризиків в аграрному виробництві. Зовнішні та внутрішні чинники ризиків для сільськогосподарських підприємств. Вплив ризиків на діяльність підприємств агробізнесу. Ризики фермерських господарств і ризики агрохолдингів. Посилення експансії іноземного капіталу у сфері аграрного землекористування як фактор ризику. Основні ознаки сільськогосподарського ризику.

Тема 2. Класифікація аграрних ризиків

Ризики за впливом на етапи сільськогосподарської діяльності: ризики, що супроводжують агробізнес на етапі виробництва, ризики, що супроводжують агробізнес на етапі реалізації продукції. Ризики, пов'язані з ймовірністю втрат під час збуту продукції (послуг). Кредитні ризики сільськогосподарських підприємств та їх структурування. Аномальні та катастрофічні ризики сільськогосподарського виробництва. Технологічний ризик. Ризик, пов'язаний з використанням трудових ресурсів. Виробничі ризики. Види маркетингових ризиків. Цінові ризики. Ризики концентрації агровиробництва. Природні, техногенні, антропогенні, радіаційні, екологічні ризики. Ризики контрольовані та неконтрольовані. Ризики сезонності агровиробництва.

Тема 3. Вплив природно-кліматичних ризиків на діяльність аграрних підприємств

Негативні наслідки природно-кліматичних ризиків. Розуміння ризику посухи. Небезпека посухи у порівнянні з ризиком посухи. Вплив на рослинництво і тваринництво. Позитивні наслідки природно-кліматичних ризиків. Приклади впливу зміни клімату і вразливостей для аграрного сектору України. Політики з адаптації сільського господарства до зміни клімату, міжнародний досвід і можливості для України. Заходи визначені Стратегією адаптації ЄС.

Тема 4. Ризики аграрного бізнесу в умовах глобалізації міжнародної економіки

Переваги та проблеми розвитку агробізнесу в Україні в умовах глобалізації міжнародної економіки: територіальний аспект, соціальний аспект, економічний аспект. Світові тенденції розвитку сільського господарства та забезпечення населення продовольством. Основні аспекти впливу глобалізації на агробізнес. Місце вітчизняного аграрного бізнесу на світовому ринку агропродовольства в умовах глобалізації. Складові впливу проявів глобалізації на розвиток аграрного виробництва. Ймовірні вигоди та ризики від зростання участі країни у світових економічних процесах. Підходи до формування нової аграрної політики України в умовах мінливих викликів ринкової економіки та ризиків євроінтеграційного вектора розвитку.

Змістовий модуль 2. Методологія й практика оцінки ризиків в агробізнесі та управління ними

Тема 5. Механізм і інструменти якісної оцінки ризиків в агробізнесі

Сутність якісної оцінки ризиків. Методи якісної оцінки ризиків аграрних підприємств. Переваги й недоліки якісного аналізу ризиків. Здійснення постійного моніторингу соціально-економічного середовища, активний цілеспрямований маркетинг і бізнес-планування як інструменти зниження ступеня ризику й невизначеності. Ключові показники діяльності (Key Performance Indicators, чи КПП), за якими оцінюють ризики агробізнесу.

Тема 6. Механізм і інструменти кількісної оцінки ризиків в агробізнесі

Сутність кількісної оцінки ризиків. Переваги й недоліки кількісного аналізу ризиків. Методи кількісної оцінки ризиків аграрних підприємств. Методи фінансової стійкості, нормативний, аналізу чутливості, аналогій, аналогій, аналітичний, статистичний. Визначення рівня ризику та ймовірності втрат від його настання. Порівняльний аналіз ризикованості різних видів агробізнесу на підприємствах України.

Тема 7. Оцінка аграрних ризиків, спричинених змінами клімату

Загальні засади оцінок небезпек, пов'язаних з довгостроковими змінами клімату та довкілля. Агрохімічний паспорт: ключовий аспект оцінки ризиків агробізнесу

визначення ймовірності зниження урожайності сільськогосподарських культур від несприятливих природно-кліматичних умов. Оцінка ступеня ризикогенності сільськогосподарських угідь. Експертні оцінки і рекомендації з управління регіональними ризиками, пов'язаними із змінами клімату в Україні. Експертні оцінки аграрних ризиків при зміні клімату в Україні. Проаналізувати, як зміна клімату впливає на рентабельність агропромислової компанії. Проведення такого аналізу є першим і обов'язковим кроком у прийнятті будь-яких рішень про адаптацію до зміни клімату. Алгоритм оцінки кліматичних ризиків.

Тема 8. Управління ризиками в агробізнесі як передумова забезпечення стійкості галузі

Значення ризик-менеджменту для розвитку вітчизняного агробізнесу. Основні складники проблеми ризик-менеджменту в аграрному секторі. Принципи управління ризиками. Етапи управління ризиками. Стратегії управління ризиками агробізнесу та їх попередження: депозити, самострахування, утримання ризику на собі, уникнення ризиків, диверсифікація, сегментація виробництва, хеджування, ф'ючерси, моделювання прогнозованої врожайності, інновації, оптимізація в сільськогосподарському виробництві, створення страхових резервів, лімітування. Порівняльна оцінка ефективності страхування і самострахування. Управління ризиками в органічному виробництві. Ефективне управління сільськогосподарськими ризиками (ARM) відповідно до методології Всесвітнього банку.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

азви змістових модулів і тем	тижні	Кількість годин												
		денна форма						заочна форма						
		усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	ін	с.р		л	п	ла	ін	с.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади ризикології в агробізнесі														
Тема 1. Сутність ризиків в агробізнесі	1,2	15	2	3			10							
Тема 2. Класифікація аграрних ризиків	3,4	16	2	4			10							
Тема 3. Вплив природно-кліматичних ризиків на діяльність аграрних підприємств	5,6	16	2	4			10							

Тема 4. Ризики аграрного бізнесу в умовах глобалізації міжнародної економіки	7,8	16	2	4			10						
Разом за змістовим модулем 1		63	8	15			40						
Змістовий модуль 2. Невизначеність та ризик під час обґрунтування господарських рішень													
Тема 5. Механізм і інструменти якісної оцінки ризиків в агробізнесі	9, 10	14	1	3			10						
Тема 6. Механізм і інструменти кількісної оцінки ризиків в агробізнесі	11, 12	15	1	4			10						
Тема 7. Оцінка аграрних ризиків, спричинених змінами клімату	13, 14	16	2	4			10						
Тема 8. Управління ризиками в агробізнесі як передумова забезпечення стійкості галузі	15, 16	22	3	4			15						
Разом за змістовим модулем 2		67	7	15			45						
Курсовий проект (робота) з _____ (якщо є в робочому навчальному плані)		20											
Усього годин		150	15	30			85						

4. Теми семінарських занять

не передбачено навчальним планом

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність ризиків в агробізнесі	3
2	Класифікація аграрних ризиків	4
3	Вплив природно-кліматичних ризиків на діяльність аграрних підприємств	4
4	Ризики аграрного бізнесу в умовах глобалізації міжнародної економіки	4
5	Механізм і інструменти якісної оцінки ризиків в агробізнесі	3
6	Механізм і інструменти кількісної оцінки ризиків в агробізнесі	4
7	Оцінка аграрних ризиків, спричинених змінами клімату	4
8	Управління ризиками в агробізнесі як передумова забезпечення стійкості галузі	4
	Усього, год	30

6. Теми лабораторних занять

не передбачено навчальним планом.

7. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність ризиків в агробізнесі	10
2	Класифікація аграрних ризиків	10
3	Вплив природно-кліматичних ризиків на діяльність аграрних підприємств	10
4	Ризики аграрного бізнесу в умовах глобалізації міжнародної економіки	10
5	Механізм і інструменти якісної оцінки ризиків в агробізнесі	10
6	Механізм і інструменти кількісної оцінки ризиків в агробізнесі	10
7	Оцінка аграрних ризиків, спричинених змінами клімату	10
8	Управління ризиками в агробізнесі як передумова забезпечення стійкості галузі	15
	Усього, год	85

8. Зразки контрольних питань, тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

Контрольні запитання

1. Проблеми, що спричиняють виникнення ризику в агробізнесі
2. Ризики операційної діяльності аграрних підприємств
3. Внутрішні й зовнішні ризики в діяльності сільськогосподарських підприємств
4. Основні риси, притаманні ризикам аграрного виробництва
5. Диверсифікація виробництва як інструмент управління ризиками в агробізнесі
6. Основні методи оцінки агроризиків
7. Сутність оцінки ризиків в агробізнесі
8. Поняття природно-кліматичних і агроекологічних ризиків
9. Соціальні ризики аграрного виробництва
10. Ризики агробізнесу, що пов'язані з глобалізацією міжнародної економіки
11. Сутність управління ризиками в агробізнесі
12. Фактори виникнення агроризиків
13. Типи інструментів із управління агроризиками
14. Види покриття ризиків в аграрній сфері
15. Прояв фінансових ризиків в агробізнесі
16. Приклади катастрофічних ризиків в агробізнесі
17. Організаційні методи зниження агроризиків
18. Економічні методи зниження агроризиків
19. Роль інформації в сфері управління ризиками в агросфері
20. Ризики домінування латифундій у вітчизняному агробізнесі
21. Якісна та кількісна оцінка ризиків
22. Чим оцінюється ступінь ризику?
23. Як розрахувати ризик у відносному виразі?
24. Як розрахувати ступінь ризику в абсолютному виразі?
25. Методи повного оцінювання ризиків в агробізнесі
26. Метод мінімізації ризику «Відмовлення від ризиків»
27. Процес представлення якісного аналізу ідентифікації ризиків і визначення ризиків, що вимагають швидкого реагування
28. Основні заходи зниження ризику
29. Способи мінімізації рівня ризику
30. Сутність одного з основних заходів зниження ризику– диверсифікації
31. Поняття аналіз ризиків
32. Підходи до оцінки ризику
33. Охарактеризуйте основні властивості та функції ризику
34. Порівняйте ідентифіковані ризики для українського агробізнесу на картах ризиків світу різних аграрних компаній

Тестові завдання

Ризик як суб'єктивний компонент

- a) існує незалежно від того, усвідомлює його наявність суб'єкт чи ні;
- b) означає готовність суб'єкта діяльності приймати рішення з урахуванням характеру, масштабу і динаміки наявної невизначеності;
- c) є складним багатофакторним явищем, розкрити природу якого можливо лише у взаємозв'язку з такими поняттями, як "невизначеність", "ймовірність";
- d) ймовірність відхилення від поставлених цілей.

Ризик як об'єктивний компонент

- a) існує незалежно від того, усвідомлює його наявність відповідний суб'єкт чи ні;
- b) означає готовність суб'єкта діяльності приймати рішення з урахуванням характеру, масштабу і динаміки наявної невизначеності;
- c) є складним багатофакторним явищем, розкрити природу якого можливо лише у взаємозв'язку з такими поняттями, як "невизначеність", "ймовірність";
- d) відображає невизначеність у середовищі функціонування її суб'єкта.

За масштабом об'єкта розрізняють такі види ризику в агробізнесі:

- a) індивідуальні; фірмові; державні; міждержавні;
- b) раціональні; нераціональні; авантюрні;
- c) об'єктивні; суб'єктивні; уявні;
- d) зовнішні; внутрішні.

Складові елементи факторів, які зумовлюють можливість втрат в аграрному секторі – це:

- a) джерела ризику;
- b) фактори ризику;
- c) функції ризику;
- d) види ризику.

Причини або рушійні сили, які породжують ризиковані процеси в агробізнесі – це:

- a) джерела ризику;
- b) фактори ризику;
- c) функції ризику;
- d) види ризику.

За тривалістю дії розрізняють такі види ризику:

- a) реалізовані; нереалізовані;
- b) чисті; спекулятивні;
- c) раціональні; нераціональні, авантюрні;
- d) короточасні; постійні.

Умови виникнення ризику полягають у тому, що:

- a) система прагне досягти певної мети;
- b) система обирає шлях досягнення мети;
- c) вибір проводиться в умовах невизначеності;
- d) усі відповіді вірні.

За відповідністю допустимим межам розрізняють такі види ризику:

- a) реалізовані; нереалізовані;
- b) чисті; спекулятивні;

- с) допустимі; критичні; катастрофічні;
- д) короткочасні; постійні.

На які основні групи поділяються фактори ризику в сільському господарстві:

1	виробничі та інституційні
2	маркетингові й цінові
3	зовнішні і внутрішні
4	коротко- й довгострокові

Основними джерелами інформації, що використовується при ідентифікації ризиків агробізнесу є::

1	прогноз змін метеорологічних та гідрометеорологічних явищ й процесів, які впливають на стан виробництва сільськогосподарської продукції
2	аналіз ймовірності настання несприятливих подій
3	рівень забезпеченості фінансово-економічними, технологічними та трудовими ресурсами
4	рівень застосування технологій, які використовуються аграріями
5	оцінка стану та тенденції зміни кон'юнктури внутрішнього й зовнішніх ринків сільськогосподарської продукції

За видами діяльності виокремлюють такі види ризиків

1	чистий
2	виробничий
3	спекулятивний
4	фінансовий
5	юридичний
6	інноваційний

За рівнем виникнення виокремлюють такі види ризиків:

1	одноосібні
2	колективні
3	регіональні
4	державні
5	глобальні
6	всі відповіді вірні

Для запобігання ризику, особа, що приймає рішення, вибирає з двох альтернатив з однаковими математичними сподіваннями, альтернативу з:

1	найвищим стандартним відхиленням
2	найменшим стандартним відхиленням
3	середнім стандартним відхиленням
4	будь-яким значенням стандартного відхилення

Оцінювати рівень ризиків необхідно за двома основними параметрами:

1	кількісними та якісними
2	статистичні та аналітичними
3	варіативними й постійними
4	системними та несистемними

Для сільського господарства виділяють наступні джерела ризиків:

1	соціально-економічне середовище
2	природно-кліматичні умови
3	людський фактор
4	всі відповіді вірні

Співвіднесіть маркетингові ризики сільськогосподарських підприємств і їхні різновиди

1	Зовнішні маркетингові ризики макросередовища:	А. - ринкові; - постачальницькі; - конкурентні; - посередницькі; - споживацькі; - контактних аудиторій
2	Зовнішні маркетингові ризики мікросередовища:	Б. - стратегічні; - інформаційні; - управлінські; - ризики «4Р»
3	Внутрішні маркетингові ризики:	В. - природно-кліматичні; - політико-правові; - економічні; - соціально-демографічні; - технологічні

До основних методів пошуку інформації щодо ризиків відносять:

1	стандартні анкети
2	технологічні карти виробничих потоків
3	якісні та кількісні
4	консультативні послуги аудиторських і консалтингових фірм

Чим вище стандартне відхилення результатів, тим:

1	ризик більший
2	ризик менший
3	ці показники не є взаємопов'язаними
4	немає правильної відповіді

Рівень розвитку сільських територій і трудового потенціалу визначають

1	фахові ризики
2	персоніфіковані ризики
3	сільськогосподарські ризики
4	соціальні ризики
5	систематичні ризики

Відношення прибутку до суми капітальних вкладень, що дозволили отримати цей прибуток, це:

1	річний економічний ефект
2	термін окупності

3	коефіцієнт ефективності
4	немає правильної відповіді

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ			
ОС <u>магістр</u> спеціальність _____ <u>«економіка»</u>	Кафедра <u>економіки</u> 2022 – 2023 навч. рік	ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1 з дисципліни <u>«Оцінка ризиків в агробізнесі»</u>	Затверджую Зав. кафедри
			(підпис) Протокол № від

Екзаменаційні запитання (задача)

1. Сутність основних методів кількісної оцінки ризиків аграрних підприємств.
2. Сільськогосподарське підприємство планує освоїти експортний канал реалізації продукції в одній з трьох країн: А, В чи С. При цьому запропонований по кожній країні проект характеризується даними, представленими в табл.

Вихідні умови

Країна	Обсяг інвестицій, млн. грн.	Термін окупності проекту, років	Прибуток протягом 1-го року після відшкодування всіх витрат, необхідних для відкриття філіалу, млн. грн.	Ступінь політичного ризику, %
А	9,7	2	2,1	6
В	7,3	2	1,8	10
С	6,9	2	1,5	8

Оцініть, який з перерахованих проектів є для підприємства найбільш вигідним, враховуючи ступінь політичного ризику, шляхом обчислення ефективності в загальному вигляді та ефективності, скоригованої на ступінь політичного ризику.

Тестові завдання

Питання 1. Завжди несуть у собі тільки втрати:

1	Системні ризики
2	Групові ризики
3	Статичні ризики
4	Регулятивні ризики
5	Виробничі ризики

Питання 2. Залежно від можливого результату виділяють ризик:

1	Чистий
2	Індивідуальний
3	Груповий
4	Стохастичний
5	Спекулятивний

Питання 3. Ризики, в результаті реалізації яких має місце висока ймовірність недосягнення запланованих результатів називаються:

1	Унікальні
2	Комерційні
3	Авантюрні
4	Чисті
5	Спекулятивні

Питання 4. Які функції виконує ризик:

1	Загальну, приватну, специфічну
2	Інноваційну, регулятивну, захисну, аналітичну
3	Соціальну, економічну, політичну
4	Соціальну та конструктивну

Питання 5. Область, в якій можливі втрати в розмірі власних коштів ($P_v > B_K$), називається:

1	Область нормального ризику
2	Область високого ризику
3	Область максимального ризику
4	Область критичного ризику
5	Немає правильної відповіді

Питання 6. За шкалою градації ризику виокремлюють такі рівні ризику:

1	Крайній
2	Слабкий
3	Високий
4	Оптимальний
5	Помірний

Питання 7. За видами діяльності виокремлюють такі види ризиків

1	чистий
2	виробничий
3	спекулятивний
4	фінансовий
5	юридичний
6	інноваційний

Питання 8. За рівнем виникнення виокремлюють такі види ризиків:

1	одноосібні
2	колективні
3	регіональні
4	державні
5	глобальні
6	всі відповіді вірні

Питання 9. Для запобігання ризику, особа, що приймає рішення, вибирає з двох альтернатив з однаковими математичними сподіваннями, альтернативу з:

1	найвищим стандартним відхиленням
2	найменшим стандартним відхиленням
3	середнім стандартним відхиленням
4	будь-яким значенням стандартного відхилення

Питання 10. Оберіть види оцінки ризику:

1	Якісна
2	Статистична
3	Кількісна
4	Інформаційна
5	Об'єктивна

(Мірзоєва Т.В.)

(підпис)

9. Методи навчання

При вивченні дисципліни використовуються такі методи навчання:

Залежно від джерела знань: словесні (пояснення, бесіда, дискусія, діалог); наочні (демонстрація, ілюстрація); практичні (рішення задач, ділові ігри).

За характером пізнавальної діяльності: пояснювально-наочний проблемний виклад; частково-пошуковий та дослідницький методи.

За місцем у навчальній діяльності:

- методи організації й здійснення навчальної діяльності, що поєднують словесні, наочні і практичні методи; репродуктивні й проблемно-пошукові; методи навчальної роботи під керівництвом викладача й методи самостійної роботи здобувачів вищої освіти;

- методи контролю й самоконтролю за навчальною діяльністю: методи усного, письмового контролю; індивідуального й фронтального, тематичного і систематичного контролю.

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти передбачено застосування таких навчальних технологій:

- *робота в малих групах* дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного здобувача вищої освіти в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування;

- *семінари-дискусії* передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчаться оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів;

- *мозкові атаки* – метод розв'язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити як найбільшу кількість ідей за обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію;

- *кейс-метод* – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності фахівців і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу;

- *презентації* – виступи перед аудиторією, що використовуються для подання певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації.

10. Форми контролю

Відповідно до «Положення про екзамени та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України», затвердженого вченою радою НУБіП України 26 квітня 2023 року, протокол № 10, видами контролю знань здобувачів вищої освіти є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації.

Поточний контроль з дисципліни здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи.

Проміжна атестація проводиться після вивчення програмного матеріалу і має визначити рівень знань здобувачів вищої освіти з програмного матеріалу, отриманих під час усіх видів занять і самостійної роботи.

Форма проведення проміжної атестації – тестування.

Засвоєння здобувачем вищої освіти програмного матеріалу вважається успішним, якщо рейтингова оцінка його становить не менше, ніж 60 балів за 100-бальною шкалою.

Семестрова атестація проводиться у формі семестрового екзамену.

Здобувачі вищої освіти зобов'язані складати екзамени і заліки відповідно до вимог робочого навчального плану у терміни, передбачені графіком освітнього процесу. Зміст екзамену визначається робочою навчальною програмою дисципліни.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 01.05.2023 р. № 404).

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$.

12. Навчально-методичне забезпечення

1. Електронний навчальний курс з дисципліни «Оцінка ризиків в агробізнесі». URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=4149>
2. Герасимчук Н. А., Мірзоєва Т.В., Томашевська О.А. Економічні і фінансові ризики: практикум. Навчальний посібник (вид. 2-ге). Київ. ЦП «Компринт». 2018. 366 с.
3. Герасимчук. Н.А., Мірзоєва Т.В., Томашевська Т.В. «Економічні і фінансові ризики». Навчальний посібник. Видання 2-ге. Київ. ЦП «Компринт». 2018. 366 с.
4. Герасимчук. Н.А., Мірзоєва Т.В., Томашевська Т.В. «Обґрунтування господарських рішень і оцінка ризиків». Навчальний посібник. Видання 2-ге. Київ. ЦП «Компринт». 2018. 597 с.
5. Економіка аграрних підприємств: навчальний посібник. Рогач С.М., Мірзоєва Т.В., Степасюк Л.М., Томашевська О.А. Київ. ЦП «Компринт». 2019. 480 с.
6. Обґрунтування господарських рішень і оцінка ризиків: підручник. Рогач С.М., Герасимчук Н.А., Мірзоєва Т.В., Томашевська О.А. Київ. ЦП «Компринт». 2019. 590 с.
7. Мірзоєва Т.В., Томашевська О.А. Робочий зошит для виконання практичних завдань з дисципліни «Оцінка ризиків в агробізнесі». Київ. ЦП «Компринт». 2022. 54 с.
8. Мірзоєва Т.В., Томашевська О.А. Робочий зошит для виконання практичних завдань з дисципліни «Економічні і фінансові ризики». Київ. ЦП «Компринт». 2021. 56 с.
9. Мірзоєва Т.В., Томашевська О.А. Практикум з дисципліни «Економічні і фінансові ризики. Київ. ЦП «Компринт». 2019. 47 с.
10. Мірзоєва Т.В., Томашевська О.А. Методичні рекомендації до виконання практичних завдань з курсу «Економічні і фінансові ризики». Київ. ЦП «Компринт». 2019.195 с.
11. Мірзоєва Т.В., Томашевська О.А. Методичні вказівки до вивчення дисципліни «Економічні і фінансові ризики». Київ. ЦП Компринт. 2019. 208 с.
12. Рогач С.М., Мірзоєва Т.В., Герасимчук Н.А., Томашевська О.А. Економічні і фінансові ризики. Підручник. Київ: ЦП Компринт. 2022. 438 с.

13. Рекомендовані джерела інформації

1. Азаренкова Г.М. Аналіз моделювання і управління ризиком (в схемах та прикладах) : навч. посіб. Львів. Новий світ-2000. 2017. 240 с.
2. Бондар Т.В., Швед В.М., Кулакова С.Ю. Ризики та перспективи розвитку аграрного бізнесу України в умовах глобалізації. Ефективна економіка. № 6. 2018. С. 1-8.
3. Гапеєнко О.О. Оцінка ринкових ризиків у сільському господарстві. Миколаївський державний гуманітарний університет ім. Петра Могили. Наукові праці. 2016. Том 64. Випуск 51. С. 156-161.

4. Горго І.О. Ризики як ключовий об'єкт управлінської діяльності аграрних підприємств. Науковий вісник НУБіП України. 2018. № 284. С. 288-298.
5. Герасимчук Н.А. Шляхи мінімізації економічних ризиків сільськогосподарських підприємств у сучасних умовах. Актуальні проблеми економіки. №6(120). 2018. С. 75-82.
6. Гулієва К., Ріхтер Т. Настанови щодо управління ризиками під час післяврожайної обробки, зберігання та транспортування органічної продукції. Дослідний інститут органічного сільського господарства (FiBL). 2018. 51 с.
7. Диба М.І. Суть та види фінансових ризиків у системі ризик-менеджменту підприємства. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія : Облік та аудит. 2018. № 1. С. 22-28.
8. Донець Л.І. Економічні ризики та методи їх вимірювання : [навч. посіб.]. К. Центр навчальної літератури, 2016. 312 с.
9. Євдокименко В.М., Дергалюк Б.В. Ризики підприємницької діяльності: розробка механізму управління. Науковий вісник ХДУ. Сер. Економічні науки. 2014. Вип. 5(2). С. 74-77.
10. Жмуденко В.О. Особливості управління ризиками в аграрній сфері. Вісник соціально-економічних досліджень, випуск. 2015. №3 (58). С. 55-61.
11. Колібаба Р.О. Класифікація ризиків сільськогосподарського виробництва. Інструменти мінімізації ризиків. Інтернет-ресурси Міністерства фінансів України. URL: <http://minfin.gov.ua/control/uk/publish>
12. Королюк Т. Дефініція «ризик»: законодавчий, економічний і обліковий аспекти (історія та сучасність). Бухгалтерський облік і аудит. 2015. № 9. С. 12-18.
13. Левченко М.О. Генезис та класифікація ризиків у діяльності промислових підприємств. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2019. №5. Т.2. С. 174-178.
14. Литвинчук І.Л., Якобчук В.П. Управління економічними ризиками корпоративних підприємств в агробізнесі: монографія. Житомир: Видавництво «Житомирський національний агроекологічний університет». 2015. 160 с.
15. Лук'янова В.В., Головач Т.В. Економічний ризик : [навч. посіб.]. Київ. Академвидав, 2017. 462 с.
16. Мірзоєва Т.В., Томашевський В.Ю. Обґрунтування доцільності розвитку виробництва нішевих зернових культур. Економіка і регіон. 2023. № 1 (88). С. 17-23.
17. Мірзоєва Т.В., Ткач Н.М. Аналіз економічної ефективності переробки відходів тваринництва у біогаз у контексті загроз енергетичній безпеці держави. Економіка і управління бізнесом. 2022. Том 13. № 1. С. 1-14.
18. Надрага В.І. Соціальні ризики: сутність, аналіз, можливості впливу : монографія. НАН України, Ін-т демографії та соц. дослідж. ім. М.В. Птухи. Київ. Сердюк В. Л. 2015. 329 с.
19. Надрага В.І. Соціальні ризики: сутність, аналіз, можливості впливу : монографія. НАН України, Ін-т демографії та соц. дослідж. ім. М.В. Птухи. Київ. Сердюк В. Л. 2015. 329 с.
20. Петрова О.О. Чинники виникнення ризиків сільськогосподарського виробництва. Таврійський науковий вісник. 2018. № 83. С. 336-342.

21. Тарельник І.А. Методи оцінки аграрних ризиків у страхових компаніях згідно з міжнародним стандартом ISO 31010. Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. 2016. Т. 21. Вип. 7-2 (49). С. 104-108.
22. Тюленєва Ю.В. Визначення категорії «ризик підприємницької діяльності» як основа ефективної діяльності підприємств. Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут: збірник наукових праць. 2018. № 6. С.47-52.
23. Філіпович О.П. Основні ризики економічної безпеки підприємства. Економіка АПК. 2018. № 12. С. 173-176.
24. Фоміна О. В., Гончаренко О. М. Оцінка ризиків підприємства в системі обліку. Економічний часопис-XXI. 2015. № 3-4(2). С. 67-70.
25. Шепеленко О.В. Управління підприємницькими ризиками суб'єкта господарювання. Економічні науки: Вісник ДонНУЕТ. 2016. № 4(52). с. 189-199.
26. Walz, Y., та інші (2018). Розуміння ризиків сільськогосподарської посухи та їх зниження: приклади Південної Африки й України, Policy Report No. 3. Бонн: Університет Організації Об'єднаних Націй (UNU-EHS).
27. Інформаційно-аналітичний портал АПК України. URL: <https://agro.me.gov.ua/ua>
28. Офіційний портал Верховної ради України. URL: www.rada.gov.ua/
29. Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua/
30. ННЦ «Інститут аграрної економіки». URL: <http://www.iae.org.ua/>
31. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: www.nbuv.gov.ua/
32. Статистика України : науковий журнал. URL: www.ukrstat.gov.ua.